



เจ้าพระคุณสมเด็จฯ ขณะทรงดำรงสมณศักดิ์ที่พระ
โสภณคณาภรณ์ เป็นพระอภิบาลของพระภิกษุ 'ภูมิพล'



‘ญาณสังวร’

แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (2)

ย้อนอดีตไปเมื่อ 57 ปีก่อน ในปีพุทธศักราช 2499 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ ทรงพระผนวช เนื่องเพราะสมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ สมเด็จพระสังฆราช ผู้ที่ทรงนับถือและทรงถือว่ามีคุณูปการต่อพระองค์มากนั้นได้ประชวรลง ...แต่เดชะบุญสมเด็จพระสังฆราชหายประชวรมาได้ย่างน่าประหลาด พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงมีพระราชดำริว่า หากได้ทรงพระผนวช โดยที่มีสมเด็จพระสังฆราชทรงเป็นพระอุปัชฌาย์แล้วก็จะเป็นที่สมพระราชประสงค์ในอันที่จะทรงแสดงพระราชการวะและพระราชศรัทธาในองค์สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ สมเด็จพระสังฆราชเป็นอย่างดี

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงได้ตกลงพระราชหฤทัยที่จะทรงพระผนวช เพื่อทรงอุทิศพระราชกุศลสนองพระเดชพระคุณสมเด็จพระสังฆราช และด้วยความที่พระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะ และมีพระราชดำริว่าพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ อันพสกนิกรชาวไทยส่วนใหญ่ นับถือ และพระองค์ทรงประจักษ์ในพระราชหฤทัยว่า หลักธรรมคำสอนในพุทธศาสนานั้นประกอบด้วยเหตุด้วยผล ด้วยสังขธรรม เป็นศาสนาที่ยึดมั่นในหลักศรัทธาเป็นข้อใหญ่ ประชาชนชาวไทยทั้งแผ่นดินในยุคนั้นจึงปลาบปลื้มปิติเป็นล้นพ้น ที่ประมุขแห่งแผ่นดินทรงพระผนวช 15 วัน มีฉายาว่า 'ภูมิพล' โดยเสด็จาประทับ ณ วัดบวรนิเวศวิหาร ระหว่างวันที่ 22 ตุลาคม-5 พฤศจิกายน พ.ศ.2499



สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช
สกลมหาสังฆปริณายก

ช่วงที่ประเทศไทยมีปัญหา
คอมมิวนิสต์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ ไปยังที่ต่างๆ
ที่แม้แต่ฝ่ายรัฐบาลก็ไปไม่ได้ แล้ว
พระองค์ก็กลับมาเฝ้าเข้าพระคุณ
สมเด็จพระสังฆราช ขอให้จัดพระปฏิบัติ
ปฏิบัติชอบไปอยู่ในย่านต่างๆ ที่
เรียกว่าสีแดง สีชมพู ที่พระองค์
ทรงเตรียมสำนักสงฆ์ไว้ให้อย่าง
ไม่เป็นทางการ ซึ่งพระเหล่านั้นก็
ไปปฏิบัติธรรม ทำให้ญาติโยมรู้จัก
พระ พระกิริยาก็ปฏิบัติดี
ไปๆ มาๆ สำนักสงฆ์เล็กๆ ก็กลายเป็น
ที่ประสาของผู้คน ความ
บาดหมาง-แตกแยกมันลดไป



ในการนั้น สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช ได้มอบหมายให้พระโสภณคณาภรณ์ ปัจจุบัน
คือ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกล
มหาสังฆปริณายก เป็นพระอภิบาล (พระพี่เลี้ยง)

อีก 20 ปีต่อมา เจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราช ได้สัมภาษณ์
ถึงเหตุการณ์ครั้งนั้น ซึ่งได้นำบันทึกไว้ในหนังสือ 'พระผู้
สละสลวย' ตอนหนึ่งว่า

"สมเด็จพระสังฆราชเจ้าได้ทรงมอบหมายให้เป็น
พระพี่เลี้ยง ก็ได้ปฏิบัติหน้าที่ซึ่งได้ทรงมอบหมายให้สนอง
พระเดชพระคุณ จากการที่ได้ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวได้มี
ความรู้สึกว่า พระภิกษุพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะ
ได้ทรงผนวชตามราชประเพณีอย่างเดียวกันนั้นหาไม่ได้
แต่ทรงผนวชด้วยพระราชศรัทธาที่ตั้งมั่นในพระพุทธ
ศาสนาอย่างแท้จริง มิได้ทรงเป็นบุคคลจำพวกที่เรียก



ว่า 'หัวโหม' ไม่เห็นศาสนาเป็นสำคัญ แต่ได้ทรงเห็น
คุณค่าของพระศาสนา ฉะนั้น ถ้าเป็นบุคคลธรรมดา
สามัญก็กล่าวได้ว่า 'บวชด้วยศรัทธา' เพราะทรงผนวช
ด้วยพระราชศรัทธาประกอบด้วยพระปัญญาและได้ทรง
ปฏิบัติพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด ..."

จากการที่ได้ปฏิบัติหน้าที่พระอภิบาลในการทรง
พระผนวช เจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราช จึงเป็นที่เคารพนับถือ
ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาแต่บัดนั้น และได้
รับหน้าที่ถวายพระธรรมเทศนาและถวายธรรมกถาแด่
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในโอกาสต่างๆ ตลอดมา
ทั้งในการพระราชพิธี และการส่วนพระองค์ แต่เมื่อมี
ผู้กล่าวถึงท่านว่า เป็นพระอาจารย์ของพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว หากท่านทราบ ก็จะทักท้วงทันที พร้อม
เสนอแนะว่า "ไม่ควรที่ผู้หนึ่งผู้ใดจะกล่าวถ้อยคำเช่นนั้น
เพราะ 'ใครๆ ไม่ควรจะพูดอ้างตนว่าเป็นครูบาอาจารย์
ของเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดิน ทุกคนมีหน้าที่ต้องถวายงานสนอง
พระราชประสงค์เท่านั้น'"

ดังที่ พระศากยวงศ์วิสุทธิ์ (อนิลมาน ธมฺมสากิโย)
ชาวเนปาล ผู้ช่วยเลขานุการสมเด็จพระสังฆราช ได้ให้
สัมภาษณ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์อันงดงามระหว่างเจ้า
พระคุณสมเด็จพระสังฆราช กับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ว่า

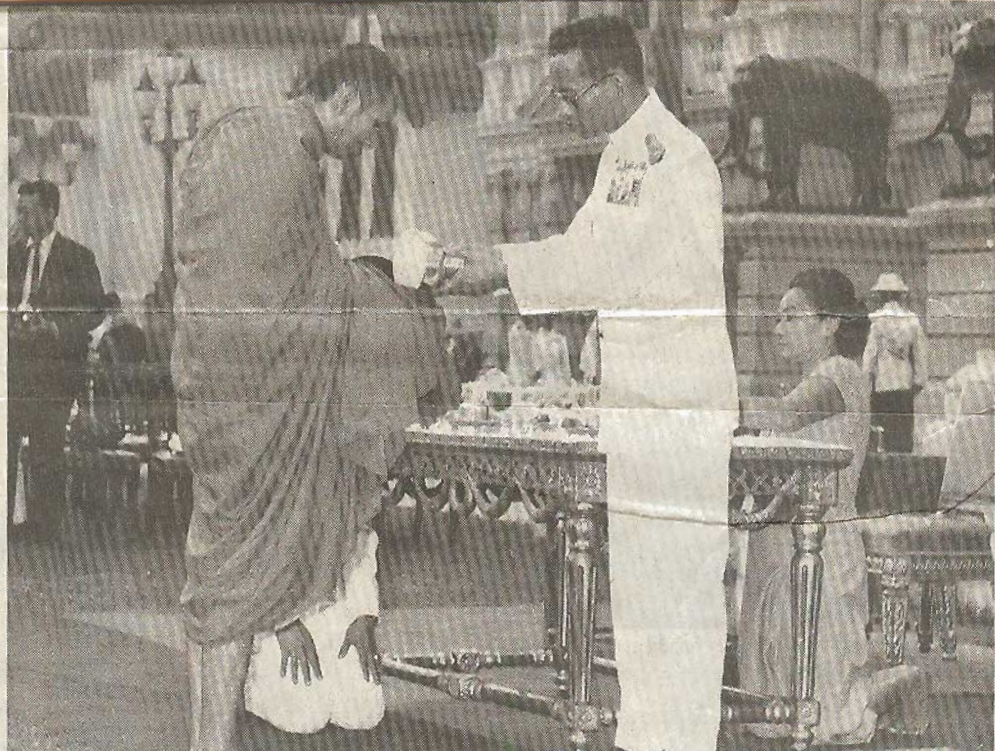
"ตอนที่ในหลวงทรงพระผนวชในปี พ.ศ.2499
อาตมายังไม่เกิดด้วยซ้ำ แต่สิ่งที่ได้เห็นจากเอกสารก็คือ

พระองค์ทรงเตรียมการสอนและการอภิบาลพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอย่างดี อาตมาเคยเห็นเอกสารเป็น
แฟ้มๆ ที่จัดไว้อย่างเรียบร้อย แต่ละคาบที่เจ้าพระคุณ
สมเด็จพระสังฆราช ถวายความรู้แด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ตอนนั้น เป็นบทๆ อย่างละเอียด น่าเสียดายที่ปลวกกิน
แฟ้มเหล่านั้นจนหมด

ในเอกสารบันทึกไว้อย่างละเอียดว่า เจ้าพระคุณ
สมเด็จพระสังฆราช เน้นการถวายความรู้แด่พระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัวทุกวัน ตลอด 15 วัน หลังจากทำศาสนกิจเสร็จ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ไม่เสด็จฯ ไปไหน เจ้า
พระคุณสมเด็จพระสังฆราช ก็จะไปสอนในตอนนั้น นอกจากนี้ สิ่ง
ที่เจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราช เล่าให้ฟังเท่าที่จำได้คือ พระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมุ่งมั่นในการปฏิบัติธรรมเป็นอย่างมาก
ทรงค้นคว้า ทรงสอบถาม มีพระราชปุจฉาตลอดเวลา
พระจริยวัตรพระองค์งามมาก ๆ ฉลองพระบาท พระองค์
ไม่สวมเลย ทั้งๆ ที่มีฉลองพระบาท ที่ในวังและสมเด็จพระ
พระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ถวายไว้ พอในหลวง
ทรงลาพระผนวชแล้ว พระองค์ก็เข้ามาถวายสมเด็จพระ
พระสังฆราช ซึ่งตอนนี้ก็ไม่รู้ว่าหายไปไหน...

หลังจากนั้น ตอนที่อาตมาได้ถวายงานเจ้าพระคุณ
สมเด็จพระสังฆราช แล้ว ภาพที่อาตมาเห็นก็คือ พระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวเสด็จฯ มาวัดบวรฯ บ่อย มาสนทนาธรรม
กับเจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราช เป็นประจำ เสนาภรณ์ที่เป็น





ภาพ ชั่วโง่งๆ คนที่ติดตามมาในยุคที่อาตมาหันก็คือนั่งบิณฑบาตมา อาตมาก็คิดว่า เมื่อไหร่จะเสร็จเสียที คุยกะไรกัน นักกันหนา คุยกันสองพระองค์เสียงก็เบามาก ไม่ได้ยินอะไรมากนัก คนติดตามคอยรับใช้ รวมทั้งอาตมาด้วยก็บิณฑบาตแล้วบิณฑบาตอีก ทั้งสองพระองค์ไม่เห็นบิณฑบาตไปไหนเลย นั่งคุยกันอยู่ได้ ที่รู้ว่าเป็นเรื่องธรรมะธัมมโม ก็เพราะว่า พอพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ กลับ เจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราช ก็ให้อาตมาไปค้นเรื่องนั้นเรื่องนี้ แล้วทรงถวายตามไป ทรงคุยกันตลอดเวลาหลายเรื่อง

เรื่องหนึ่งที่อาตมาจะมีประโยชน์ แต่คนไม่ค่อยได้รู้กันมากมาย ก็คือ ช่วงที่ประเทศไทยมีปัญหาคอมมิวนิสต์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ ไปยังที่ต่างๆ ที่แม้แต่ฝ่ายรัฐบาลก็ไปไม่ได้ แต่ในหลวงก็เสด็จฯ ไปแล้วพระองค์กลับมาเฝ้าเจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราช พระองค์มาขอให้จัดพระไปอยู่ในที่ต่างๆ ซึ่งพระองค์เตรียมอย่างไม่เป็นทางการไว้แล้ว คือย่านที่เรียกว่าสี่แดง สีชมพู ตรงนั้น พระองค์ได้เตรียมสำนักสงฆ์เล็กๆ ไว้ แล้วให้เจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราช จัดพระไป ไม่ต้องเป็นพระที่มีความรู้ แต่ให้เป็นพระที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเท่านั้นเอง ให้ไปอยู่ในย่านนั้น ที่นั่นที่นั่น ในหัวใจของพื้นที่สี่แดง พื้นที่สีชมพู โดยที่ในหลวงทรงดูแลพระเหล่านั้นโดยไม่เป็นทางการ ซึ่งพระเหล่านั้นก็ไปปฏิบัติหน้าที่ ปฏิบัติธรรมโดยตรง คือบิณฑบาต ทำให้ญาติโยมรู้จักกับพระ พระ

ก็รู้จักกับญาติโยม มีอะไรก็ทำให้คุยกันขึ้นมา ไปๆ มาๆ สำนักสงฆ์เล็กๆ ก็กลายเป็นที่ประสานของผู้คนทั้งหมด ทำให้ความบาดหมาง ความแตกแยกมันลดไปไม่มีใครรู้เรื่อง เป็นความพยายามของสองพระองค์ในการแก้ปัญหาบ้านเมืองในสมัยนั้น”

นอกจากนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นผู้ที่ใฝ่ในพระธรรมอย่างต่อเนื่องเป็นอย่างยิ่ง ดังที่พระอนิลมานเล่าต่อมาก็คว่า ตลอดเวลาที่ผ่านมามาก่อนที่ทรงจะติดมาๆ อย่างในทุกวันนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ส่งเจ้าหน้าที่สอดทิศานุทิศของพระองค์จากสวนจิตรลดา มาบันทึกเทปธรรมะ ไม่ว่าเจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราชในพระอุโบสถวันพระ หลังวันพระ หรือเวลาที่เจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราช สอนกรรมฐานให้แก่ประชาชน ในหลวงก็ส่งเจ้าหน้าที่มาบันทึกเทป แล้วพระองค์ก็นำไปฟังในวัง หรือในช่วงเช้าพระยาตลอด

ผ่านไปอีกว่าครั้งศตวรรษ การเสด็จออกทรงพระผนวชของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวครั้งนั้น นับเป็นเหตุการณ์ประวัติศาสตร์อันสำคัญของชาติ และเป็นภารกิจสำคัญของวัดบวรนิเวศวิหารที่ดำรงไว้ซึ่งพระสุปฏิปันโนแห่งพระพุทธศาสนา ดังที่พระอนิลมานกล่าวไว้ว่า

“นี่คือความสามารถของทั้งสองพระองค์ ที่เกื้อกูลกันในเรื่องของพระศาสนาและการปกครองแผ่นดิน”

● มนสิกุล โอวาทเภสัชช์ ●

